

strani jezici

God. VI

1977

Broj 3—4

Lingvistika

Ljiljana Bibović

ANALIZA GREŠAKA U PREVOĐENJU SA SRPSKOHRVATSKOG NA ENGLISKI JEZIK*

1. Prevođenje u nastavi stranih jezika na univerzitetskom nivou svojevrsan je način savlađivanja stranog jezika pored toga što ima i funkciju da studenta postepeno uvodi u tehniku prevođenja sa stranog jezika na maternji i obrnuto. Kao provera znanja stranog jezika prevođenje je za sada nezamenljiv postupak, jer za razliku od slobodnog razgovora (konverzacije) i slobodnog sastava (eseja) na stranom jeziku tekst koji se prevodi nameće studentu gramatičke strukture i rečnik koje on ne može izbeći i s kojima se neminovno mora uhvatiti ukoštac i tako pokazati svoje znanje ili neznanje. Ispravljanje studentskih grešaka na času ima za cilj uklanjanje nedostataka u znanju iz gramatike i vladanju rečnikom, a često ga uči i svim onim razlikama između dva teksta koje su odraz različitih društvenih ustrojstava, kultura i načina življenja. Kao nastavni proces prevođenje se nimalo ne odlikuje sistematičnošću izlaganja gradiva, jer svaki tekst ponaosob nudi najrazličitije probleme koji neprestano iskrsavaju; ali kao vežba kojom se proverava celokupno znanje jezika i tehnika prevođenja, prevođenje u nastavnom planu ima svoju važnu i nezamenjivu ulogu.

* Kao građa za ovaj rad poslužile su greške u pismenim prevodima na engleski jezik III i IV godine u toku školske 1974/75. i 1975/76. godine i IV godine u toku školske 1976/1977. godine studenata Grupe za engleski jezik i književnost Filozofskog fakulteta u Novom Sadu.

1.1. Kakav značaj bi mogla da ima analiza grešaka koje studenti prave prilikom prevođenja na strani jezik? Može li ona da nam pomogne u ocenjivanju znanja studentskih generacija i preduzimanju mera u nastavi kojima će se otkloniti praznine u znanju koje potiču iz osnovne i srednje škole? Meni se čini da svaku analizu grešaka koja nam se nudi moramo uzeti u obzir s izvesnom dozom opreznosti. Pre svega, greške koje se javljaju ne moraju biti tipične; često su to greške koje napravi jedan, dva ili tri studenta, dok se kod ostalih one uopšte ne javljaju. Zatim, kad se radi o analizi grešaka kakva je prikazana u ovom radu, mora se imati u vidu da je čest slučaj da neki studenti zbog svojih zaostalih ispitnih i drugih obaveza ne predaju svoju pismenu vežbu, pa nastavnik nema uvida u njihove greške. Zatim, postoje razlike u znanju i sposobnosti čitavih generacija — mi ne možemo da tvrdimo da će greške koje je pravila jedna generacija praviti i sledeća generacija. Konačno, neke greške se javljaju kao lapsusi pa se i one nikako ne mogu smatrati tipičnim.

Uprkos svemu ovome, analiza grešaka može da nam bude od koristi. Čak i ako samo jedan ili najviše dva do tri studenta prave elementarne greške prilikom prevođenja, naša je dužnost da ih uočimo i da ih uputimo na relevantnu literaturu. Takvi studenti zaostaju u znanju za većinom, ali to ne znači da mi treba da dignemo ruke od njih i da se posvetimo naprednijima. Mnogo je teži problem koji se tiče različitih generacija. Svako ko je radio u nastavi mogao je da se osvedoči da je s jednom grupom studenata mnogo lakše raditi nego s nekom drugom. Grupe se razlikuju ne samo po znanju već i po pažnji, koncentraciji, zainteresovanosti za studije, intuiciji, reagovanju. Sve je to od velikog uticaja na broj i vrstu grešaka koje prave, te moramo biti više nego oprezni kad na osnovu analize grešaka jedne ili dve generacije zaključimo o tipu grešaka koje studenti prave prilikom prevođenja. Međutim, ne smemo biti ni previše pesimistični; greške se ipak mogu svesti na određene tipove, naime, one mogu biti uslovljene onim što se neizbežno nalazi u svesti studentovoj, i to, pre svega gramatičkom i leksičkom strukturom maternjeg jezika, zatim nedovoljno dobro naučenim gramatičkim pravilima, nedovoljno precizno naučenim rečima, sopstvenim građenjem reči, asocijacijama po zvuku ili značenju, nepoznavanjem osnovnih pravila pravopisa stranog jezika, nepoznavanjem stilskih odlika i nekim drugim momentima.

Ovaj rad ima za cilj da ilustruje neke od tipova grešaka koje sam ja, radeći sa studentima, zapazila; razume se, biće još uvek kategorija koje ovde nisu spomenute, jer materijal nije uvek dao dovoljno primera da bi se o njima doneo neki čvršći zaključak.¹

2. Greške studenata koje se javljaju prilikom prevođenja s maternjeg na engleski jezik tiču se podjednako i gramatike i leksike. Očekivalo bi se da na ovim pismenim vežbama koje su studenti radili kod kuće uz pomoć rečnika greške iz domena leksike budu minimalne; međutim, pravilna upotreba reči iziskuje više od umeća rukovanja rečnikom, a greške koje studenti prave ukazuju na to da oni ne čitaju dovoljno na engleskom jeziku i nisu dostigli stepen prisnog poznavanja engleskog rečničkog fonda. Naravno, ima grešaka koje bi se možda javile i kod iskusnijih prevodilaca, i javljaju se na mestima koja predstavljaju određen prevodilački problem koji je teže savladati.

¹ Isto tako, ima »teže uhvatljivih« grešaka koje se najviše tiču reda reči i obrta u rečenici; nažalost, takve greške nisu bile sistematski beležene, jer bi to značilo dvaput ispisivati celu rečenicu, a u vreme kad sam ove greške beležila još nisam bila došla na ideju da te greške sakupim i u zasebnom radu sistematski prikazem.

2.1. *Gramatičke greške.* Engleska gramatika je suviše široko polje da bi se moglo očekivati da će se ovde pojaviti sve vrste grešaka. Zabeležene greške otkrivaju nam, pre svega, nepoznavanje ili nepotpuno usvajanje poznatih gramatičkih pravila kao što su:

- (a) slaganje vremena u indirektnom govoru
- (b) slaganje vremena u kondicionalnim klauzama
- (c) nedopuštenost dvostruke negacije
- (d) upotreba infinitiva i participa uz neke glagole
(konstrukcija »akuzativ sa infinitivom« i »akuzativ sa participom«)
- (e) upotreba gerundijuma s glagolom *keep* da se označi ponavljanje ili duže trajanje radnje²
- (f) upotreba perfekta (the present perfect)
- (g) upotreba modalnih glagola
- (h) upotreba prošlog vremena (the past tense) i pluskvamperfekta (the past perfect) posle *as if* (as if she were [was], as if she had been)
- (i) upotreba kauzativne konstrukcije (sa glagolom *have*)
- (j) upotreba infinitiva uz *the first, the last*
- (k) upotreba perfektog infinitiva
- (l) inverzija glagola i subjekta posle *nor* ili *neither*
- (m) upotreba *should* posle izraza kao što su *it was natural ...*
(it was natural that I should remain ...)
- (n) slaganje glagola sa imenicom
- (o) množina stranih imenica
- (p) upotreba imenice koja označava deo tela u množini ukoliko je imenica koja označava lice kome deo tela pripada u množini (they had their hats on their heads)
- (q) upotreba *many* sa brojivim, a *much* sa nebrojivim imenicama
- (r) razlika između *little* i *a little*, *few* i *a few*
- (s) razlika između *the other* i *another*
- (t) razlika između *which* i *who*
- (u) razlika između *that, which* i *what*
- (v) upotreba neodređene zamenice *one*
- (w) izvođenje priloga od prideva pomoću sufiksa *-ly*
- (x) red reči³ : mesto adverba
- (y) upotreba konstrukcije za isticanje
(it was X that ...)
- (z) upotreba člana
- (a') upotreba posesivnog prideva *my* bez upravne reči pod uticajem srpsko-hrvatske konstrukcije
- (b') upotreba konstrukcije *both X and Y* (both John and Mary came to the party).

² Aspekt (glagolski vid) predstavlja problem prilikom prevođenja na engleski jezik. Radnju koja se ponavlja, a koja se izražava u srpskohrvatskom nesvršenim vidom, studenti često prevode trajnim aspektom, npr. *ustajao sam* prevode s **I was getting up* umesto s *I used to get up* ili s *I would get up*.

³ Usled doslovnog prevođenja dolazi do ovakvih anomalija u redu reči kao npr. *najljepše Nenadovićevo delo* — ** the finest Nenadović's work* umesto *Nenadović's finest work*.

Većina ovih gramatičkih pravila narušavaju se usled uticaja strukture maternjeg jezika: u tom jeziku postoji pravilo koje se ne može primeniti i na engleski jezik ili, obrnuto, u engleskom jeziku postoji pravilo koje se ne primenjuje u maternjem jeziku; ponekad se radi i o odsustvu gramatičke kategorije u jednom od jezika, kao npr. odsustvo člana u srpskohrvatskom jeziku. Kršenje nekih od tih pravila ilustrovaćemo primerom⁴.

- (b) Kondicional koji se javlja u srpskohrvatskom jeziku posle kondicionalne sveze *kad* studenti prenose u engleski jezik u kome se posle *if* upotrebljava prošlo vreme (*the past tense*), a ne kondicional. Tako *kada ne bi imala ...* postaje ** if it wouldn't have* umesto *if it didn't have ...*
- (d) Zbog nepostojanja slične konstrukcije u srpskohrvatskom jeziku koja je u engleskoj tradicionalnoj gramatici poznata kao konstrukcija »akuzativ s participom« dolazi do doslovnog prevođenja srpskohrvatske konstrukcije:
... i posmatrao je svoju ženu kako uzima ...
... ** and watched how his wife was taking ...*
umesto: ... *and watched his wife taking ...*
- (f) U srpskohrvatskom jeziku sadašnje vreme se često mora prevesti prošlim vremenom (*the present perfect*) koje obuhvata i vremenski period u prošlosti i sadašnji trenutak; usled nepoznavanja ovog pravila dolazi do toga da se deo rečenice ... *koja su već odavno zastarela ...* prevede sa ... ** which are for a long time old-fashioned ...* umesto sa ... *which have long been out of date ...*
- (g) Student se teže seti pravila da npr. glagol *may* može uneti u rečenicu modalno značenje — mogućnost; *možda* prevodi se skoro uvek sa *may be* umesto glagolom *may*, npr.
Kad sam pokušao da je ubedim da stanje njenog zdravlja, možda, nije tako rđavo da ...
** When I tried to convince her that the condition of her health was may be not so bad ...*
umesto:
When I tried to convince her that the condition of her health *might* not be so bad ...
- (j) Student doslovno prevodi na engleski ... on je bio prvi koji je upoznao ... sa ... ** he was the first who got to know ...* umesto da upotrebi infinitiv: ... he was the first *to get to know...*
- (n) Imenica *statistics* u engleskom jeziku javlja se s glagolom u jednini kad znači jednu od nauka (up. *phonetics (is)*, *mathematics (is)*), a s glagolom u množini kada znači aktivnost statističara; u prevodu studenata, u tom drugom značenju, javlja se, nepravilno, s glagolom u jednini.
- (o) Zabeležen je primer ** phenomenons* umesto *phenomena*.
- (q) ... Što više činjenica ... javlja se kao ... ** as much facts as possible ...* umesto: ... *as many facts as possible...*
- (u) *Ono što* često se prevodi sa ** that what* umesto samo sa *what* ili, u nekim slučajevima, sa *that which*

⁴ Pogrešno upotrebljena gramatička konstrukcija ili reč biće u radu označena zvezdicom.

*Sve što prevodi se sa * all what umesto sa everything that ili sa all (that) Što koje se odnosi na prethodnu rečenicu prevodi se sa what umesto sa which: ... * what was very nice of her ... umesto ... which was very nice of her*

- (x) Red reči *prilog za vreme + prilog za mesto* na kraju rečenice koji je dopušten u srpskohrvatskom jeziku prenosi se u engleski jezik: ... *danas u Jugoslaviji ...* prevodi se sa ... * today in Yugoslavia ... umesto sa ... in Yugoslavia today
- (z) Upotreba člana je najčešći problem prilikom prevođenja na engleski jezik, jer kategorija člana u srpskohrvatskom jeziku ne postoji; najčešće su se javljale sledeće greške:
* a teacher, * a pupil	umesto the teacher, the pupil
(u generičkom kontekstu)
izostavljanje određenog člana uz redne brojeve, kao npr. * 19-th century	umesto the 19-th century
upotreba člana uz apstraktne imenice: * the death, * the knowledge	umesto death, knowledge
upotreba člana uz gradivne imenice: * the lukewarm water (u opštem smislu)	umesto lukewarm water
izostavljanje člana uz brojive imenice: * pencil	umesto a pencil, the pencil
izostavljanje člana uz imena reka: * Volga	umesto the Volga
izostavljanje određenog člana uz imenicu koja je praćena odredbom (<i>of-phrase</i>): * from a point of view of our internal development	umesto from the point of view of our internal development
(a') <i>Moja i njena ljudska dužnost</i> prevedeno je kao * my and her human duty	umesto my human duty and hers

2.2. *Leksičke greške.* Prilikom prevođenja na strani jezik greške nastaju u oblasti leksike zbog nepoznavanja tražene reči, pri čemu student ili ostavi prazan prostor (što čini mnogo ređe) ili upotrebi pogrešnu reč. U tom drugom slučaju uočene su sledeće pojave:

- (1) sopstveno građenje reči ili izraza koje nije u skladu s pravilima engleskog jezika
- (2) doslovni prevod grupa reči i idioma (prevod reč po reč)
- (3) netačno zapamćena reč ili izraz
- (4) pogrešno odabrana reč ili izraz zbog sličnosti reči po zvuku u engleskom i maternjem jeziku
- (5) pogrešno odabrana reč ili izraz zbog zvukovne i semantičke sličnosti s tačnom reči ili izrazom u engleskom jeziku

- (6) pogrešno odabrana reč zbog toga što prema jednoj srpskohrvatskoj reči postoje dve ili više engleskih reči koje se razlikuju po značenju
 (7) pogrešno odabrana reč usled nepoznavanja odgovarajuće kolokacije na engleskom jeziku
 (8) pogrešno odabrana reč ili izraz usled toga što je reč ili izraz teže naći; naime, za tačan prevod potrebno je veće iskustvo u korišćenju engleskog jezika i, uopšte, duže životno iskustvo.

Navešćemo primere koji će ilustrovati svaku od ovih pojava.

- (1) Gradeći reči i izraze, studenti dodaju rečima pogrešne prefikse i sufikse, prefikse umesto sufiksa i slično.

(a) <i>pogrešni prefiksi</i>		<i>Treba</i>
neredovno	* unregularly	irregularly
nevidljiv	* invisible	invisible
(b) <i>pogrešni sufiksi</i>		
okupator	* occupator ⁵	occupier
ropski	* slaverish	slavish
razdvojenost	* separature	separation
jednakost	* equality, * equilness	equality
filolozi	* philologues ⁶	philologists
superiornost	* supermition	supremacy
osvajачki	* invaderous	imperialistic
potčinjenost	* subduedness	subordination
odlučnost	* resolutness	resolution
(c) <i>upotreba prefiksa umesto sufiksa</i>		
nemilosrdno	* unmercifully	mercilessly
(d) <i>pogrešan i prefiks i sufiks</i>		
nerazdvojno	* unseparately	inseparably
(e) <i>dodavanje još jednog, nepotrebno, sufiksa</i>		
naučni	* scientific	scientific
socijalistički	* socialistic	socialist
<i>Sopstveno građenje izraza</i>		
u znatnoj meri	* in a great deal	to a great extent, to a large degree
puževski hod	* snail foot	a snail's pace
(2) Doslovni prevod (reč po reč) uzrok je prenošenju leksičke strukture maternjeg jezika u strani i neidiomatskoj upotrebi stranog jezika.		<i>Treba</i>
u našoj zemlji	* in our country	in this country
umetničko delo	* artistic work	a work of art
državne zajednice	* state's communities	states
s jedne strane	* on one side	on the one hand

⁵ Ovde, očigledno, ima uticaja struktura reči maternjeg jezika.

⁶ *Ibid.*

običan čovek	* the common man	the man in the street
pred licem smrti	* before the face of death	in (the) face of death
... i slično	* or similar	and the like
po običaju	* by custom	usually
tuđi	* other's	somebody else's
uporno se držati	* persistently conform to	stick to
pre podne	* fore-noon	morning.

Doslovni prevod uzrok je i prenošenju predloga koji se javljaju uz pojedine reči, iz maternjeg jezika u engleski, kao npr.

ponosan na	* proud on	<i>Treba</i> proud of
ovo važi za	* this is true for	this is true of
njihovo pravo na	* their right on	their right to.

Prevođenje srpskohrvatskog dativa dovodi do pogrešnog ubacivanja predloga to, ili, pak, njegova izostavljanja, kao npr.

laskati nekome	* flatter to someone	flatter someone
pomenuo sam joj	* I mentioned her	I mentioned it to her.

(3) Studenti često unose u prevod netačno zapamćenu reč ili izraz:

* nowadays	nowadays
* alliences	allies
* in a great extent	to a great extent
* in a high degree	to a high degree.

(4) Često oni odabiraju englesku reč koja je slična srpskohrvatskoj po zvuku, iako ona nije semantički ekvivalent reči u maternjem jeziku. Takve reči Francuzi nazivaju »lažnim prijateljima« (faux amis): *tehnika*, u svom najčešćem značenju, u engleskom nije *technique*, već *techonology*. Zabeleženi su i ovi primeri:

faktori	* facts	factors
reformatori	* reformators	reformers
buržoaske fraze	* the bourgeois phrases	the bourgeois clap-trap
politika	* politics	policy ⁷
negirati	* negate	reject
praksa	* practice	the real world
pompa	* pomp	pomposity. ⁸

(5) Dešava se da student bira pogrešnu reč ili oblik reči ili izraz zato što nije uspeo da savlada suptilnu razliku između reči i izraza koji su veoma slični po zvuku ili značenju.

⁷ Razume se *politika* može da bude i *politics*, ali ne u kontekstu kao što je *politika nesvrstavanja*.

⁸ *Pompa* može da bude i *pomp* kada znači 'spoljašnji sjaj'.

u celini, potpuno narodi Jugoslavije	* on the whole * the people of Yugo- slavia	wholly the peoples of Yugoslavia
u skladu sa bolovi	* according to * pains ⁹	in accordance with pain
ekonomski konceptija	* economical ¹⁰ * concept ¹¹	economic conception
faza ¹²	* phase	stage
sastojati se od	* contain	consist of
školski sistem	* the scholastic system	the school system
ja sam se pokorio volji...	* I subdued myself to the will...	I submitted to the will...
Englezi (naziv celog naroda)	* Englishmen	the English
potčinjenost	* inferiority	subordination
kreativnost	* creation	creativity
krenuti za Beograd	* to leave Belgrade ¹³	to leave for Belgrade.

(6) Studenti, često greše ako u engleskom jeziku postoje dve ili više reči prema jednoj srpskohrvatskoj; tako, na primer, glagol *shvatiti* ima dva semantička ekvivalenta, *understand (grasp)* i *realize*; neki studenti ne umeju da naprave razliku između njih. Uočeni su još i sledeći primeri nerazlikovanja ovakvih reči:

boja	colour dye
govoriti	say talk
veliki	big great
pristojan	proper decent
uveren	convinced assured
naročiti	specific peculiar.

(7) Pod kolokacijom se podrazumeva uobičajena upotreba jedne reči s drugom; odabiranje neodgovarajuće reči često dovodi do pogrešne kolokacije na engleskom jeziku. Tako, na primer, neki studenti prevode *oštri problemi* kao * *sharp problems* (up. *oštar nož — a sharp knife*) umesto *acute problems*, *teški fizički bolovi* kao * *serious pain* umesto *severe pain*. *Nenadović je to izvanredno shvatio* kao * *Nenadović understood it exquisitely* umesto *Nenadović understood it perfectly*.

⁹ *Pains* znači *effort* kao u izrazu *to take pains*.

¹⁰ *Economical* znači *štedljiv, ekonomičan*.

¹¹ *Concept* znači *pojam*.

¹² Npr. u izrazu *u toj fazi — at that stage*.

¹³ *To leave Belgrade* ispravan je izraz u značenju *krenuti iz Beograda*.

(8) Konačno, greške se javljaju zato što studentu nedostaje duže iskustvo; upotreba rečnika tu malo pomaže, jer rečnici ne mogu da obuhvate sve izraze, a pogotovu ne one koji su novijeg datuma ili se odnose na specijalne struke ili naučne grane — specijalističkih rečnika nema mnogo, a rečnici u našoj zemlji sporo se osavremenjavaju. Tako bi se, recimo, reč *caka* (množ. *cake*) mogla prevesti engleskom reči *gimmick*, koju su engleski intelektualci intenzivno počeli da upotrebljavaju šezdesetih godina ovog veka. Drugi primer je reč *sredstva*, kojoj je engleski semantički ekvivalent *financial resources*, a ne *means* u odgovarajućem kontekstu. Još jedan primer bio bi *ovde leži . . .*, koji su neki studenti preveli sa * *here the bishop of Montenegro is lying* umesto sa *here lies the bishop of Montenegro*. Ili, recimo, studentima nije lako da se sete da se *glavno je . . .* može u odgovarajućem kontekstu prevesti sa *the point is*.

2.3. *Ostale greške*. Ostale greške koje su uočene u ovom materijalu tiču se nepoznavanja izvesnih konstrukcija, zatim stila teksta i pravopisa.

(1) *Nepoznavanje konstrukcija*. Takve greške nalaze se negde na sredini između grešaka koje spadaju u gramatiku i grešaka koje spadaju u leksiku. Tako, na primer, studenti prevode *tek što sam seo . . .* sa * *just when I sat down . . .* umesto sa *no sooner had I sat down*, konstrukcijom kojom se u gramatikama ilustruje inverzija u iskaznim rečenicama, ali koja se u svesti studenta ne vezuje dovoljno brzo za odgovarajuću srpskohrvatsku konstrukciju. Ili, na primer, studentima nije lako da prevedu *makako neverovatno i nemoguće izgledalo . . .* sa *however improbable and impossible it may seem . . .*; *sve veći i veći* studenti prevode sa * *even greater* umesto sa *greater and greater* itd.

(2) Među tzv. »stilskim greškama« uočena je česta upotreba sažetih oblika (*contracted forms*) *don't, can't, mustn't* itd. u tzv. formalnom govoru (eseju, političkom govoru, opisu). Ređa je greška, međutim, da se ti razgovorni oblici (*colloquial forms*) izostave u tekstu koji predstavlja razgovor.

(3) *Pravopisne greške*. Najčešće greške u pravopisu jesu sledeće:

(a) Sufiks —ful se piše *—full:	<i>Treba</i>
* painfull	painful
* successfull	successful
(b) Sufiks —ent piše se *—ant:	
* persistant	persistent
* consistant	consistent
(c) Ne udvajaju se suglasnici sufiksa: (—ed, —est, —ly, ing)	
* planed	planned
* cruelest	cruellest
* usualy	usually
* begining	beginning.
(d) Pod uticajem izgovora piše se suglasnik koji je rezultat asimilacije po zvučnosti:	
* apstract	umesto abstract.
(e) Pod uticajem izgovora izostavlja se suglasnik koji se ne izgovara:	
* pluming	umesto plumbing.

(f) Ne razlikuju se minimalni parovi u pisanju:

* reach	umesto rich
* living	leaving
* then	than.

(g) Ne primenjuje se ortografsko pravilo y → i / —es

* ladys	umesto ladies.
---------	----------------

(h) Pogrešno se pišu reči:

* proffessor	umesto professor
* ninety	nineteen
* unhelthy	unhealthy
* rearly	rarely
* completly	completely
* Congres	Congress
* aniversary	anniversary
* imediately	immediately

3. *Rezime.* Na osnovu napred izloženog materijala može se zaključiti sledeće o greškama studenata prilikom prevođenja sa srpskohrvatskog jezika na engleski:

(1) Studenti prave gramatičke greške u velikoj meri pod uticajem strukture maternjeg jezika, jer su u tekstu suočeni sa strukturama maternjeg jezika.

(2) Teško se snalaze u upotrebi gramatičkih kategorija koje ne postoje u maternjem jeziku.

(3) Oni prave velik broj grešaka u oblasti leksike, jer često doslovno prevode idiomatske izraze, a katkad na pogrešan izbor reči ima uticaja i leksička struktura i upotreba reči u maternjem jeziku. Međutim, glavni uzrok pogrešnog izbora reči prilikom prevođenja na engleski jezik je to što studenti ne čitaju dovoljno na engleskom jeziku, a upotreba rečnika malo im pomaže jer rečnik ne pruža dovoljno informacija o pravilnoj upotrebi reči. Iz istog razloga prave greške u okviru onoga što podrazumevam pod stilskim i kulturološkim osobinama teksta¹⁴.

(4) Studenti greše u pravopisu, jer nisu savladali osnovna pravopisna pravila engleskog jezika, a ne čitajući i ne pišu dovoljno na engleskom jeziku da bi savladali pravopis onih reči koje se ne mogu svesti ni pod kakva pravila.*

SUMMARY

In this paper the author presents an error analysis based on the material taken out of students' papers in which they translated selected texts from Serbo-Croatian into English. The papers analysed represent the

¹⁴ U ovom radu nema primera koji se tiču kulturoloških osobina teksta, iako su to veoma česte greške. To bi, zapravo, mogla biti veoma zahvalna tema posebnog rada.

* Dio ovog članka pod naslovom »Tipovi grešaka studenata prilikom prevođenja sa srpskohrvatskog na engleski jezik« autorica je saopćila na Kongresu Jugoslaven-skog društva za primijenjenu lingvistiku u Beogradu od 16 — 18. prosinca 1977.

students' homework during 1974/75 and 1975/76 (done by the third and fourth year students of English Language and Literature) and during 1976/77 (done by the fourth year students) at the University of Novi Sad. The author analyses both the errors in grammar and those in vocabulary and concludes that grammatical errors are largely due to the influence of the mother tongue and thus represent the negative transfer of the grammar of the native language. Students, in general, do not find it much easier to use the vocabulary partly because they do not read sufficiently in English and no dictionary gives them all the relevant information for the correct use of lexical units and idioms. Their mistakes in the use of words and idioms often originate from literal translation, and the wrong choice of words is not infrequently determined by the lexical structure and the use of words in the native tongue. Mistakes in spelling also abound.

Pavao Tekavčić

O PROBLEMATICI TVORBE RIJEČI¹

1. Tvorba riječi jedan je od načina obnavljanja i obogaćivanja rječničkoga blaga jer, kako se to tradicionalno kaže, stvara »nove riječi«². Taj je dio lingvističke manje-više »kronično« zapostavljen, u »drugom planu«, donekle čak i u suvremenoj generativno-transformacijskoj gramatici, premda već posve površno razmatranje pokazuje da tvorba riječi zahvaća sve razine jezične analize, pa je prema tome i te kako važna ne samo za znanstveni opis i analizu nego i za praktičnu stranu, tj. za poučavanje i usvajanje jezika. U ovom kratkom pregledu

¹ Prošireno, prerađeno i na hrvatski književni jezik prevedeno predavanje održano 5. studenoga 1976. na Sveučilištu u Grazu, pod naslovom *Problèmes de la formation des mots*.

² Ta bi tvrdnja isključila iz tvorbe riječi ono što talijanska lingvistika naziva *alteracijom* (*alterazione*), tj. postupak koji se obično definira kao modifikacija afektivnoga sadržaja riječi ili našeg subjektivnog stava, a ne kao stvaranje »nove riječi«. Suvremenije nas gledanje, međutim, uči da su morfosintaktičke karakteristike zajedničke i izvođenju i tzv. alteraciji: oboje se vrši dodavanjem nesamostalnih morfema, koji uvijek do neke mjere mijenjaju značenje osnove, a u linearnom redu stoje poslije nje. Transkategorizacija je, doduše, svojstvena samo izvođenju, a ne alteraciji, no kako ima izvedenica bez transkategorizacije (*latte* → *lattaia*), ni to nije pouzdan kriterij. Kako semantika na današnjem stupnju još nije u stanju da nam pruži sigurne kriterije za granicu ispod koje se radi o alteraciji iste riječi, a iznad koje se može govoriti o novoj riječi, kako neki sufixi mogu imati obje vrijednosti (npr. *-otto* u *giovannotto* je alterativan, u *aquilotto* naprotiv derivativan, a drugi su nekako na pola puta (npr. *-aglia*), te kako, napokon, ima slučajeva gdje je distinkcija naprosto nemoguća (što je npr. *verdastro* prema *verde*: nova riječ, deminutiv, pejorativ, ili nešto četvrto?), razlikovanje izvođenja od alteracije nije provedivo bez ostataka, pa je bolje napustiti tu podjelu i govoriti o jednom jedinstvenom postupku modifikacije značenja dodavanjem sufixa. Što se u ovom pregledu držimo izvođenja, stvar je samo određenoga poštovanja tradicije, u cilju jasnoće i pristupačnosti pri-mjera.